

Sheila Heti

Hoe moet je zijn?

Roman

Vertaald door Iannis Goerlandt

MEULENHOF

De vertaler ontving voor deze vertaling een projectbeurs van het Vlaams Fonds voor de Letteren.

We acknowledge the support of the Canada Council for the Arts, which last year invested \$157 million to bring the arts to Canadians throughout the country.

Nous remercions le Conseil des arts du Canada de son soutien. L'an dernier, le Conseil a investi 157 millions de dollars pour mettre de l'art dans la vie des Canadiennes et des Canadiens de tout le pays.

Canada Council
for the Arts Conseil des arts
du Canada

Het gedicht 'James Joyce' uit *In the Small of My Backyard* van Matt Cook (San Francisco: Manic D Press, 2002) werd opgenomen met toestemming. Sommige ideeën over de *puer aeternus* stammen uit *Now or Neverland* van Ann Yeoman (Toronto: Inner City Books, 1999) en *The Problem of the Puer Aeternus* van Marie-Louise von Franz (Toronto: Inner City Books, 2000).

Een grote hulp bleken de aantekeningen over Milton van Northrop Frye.

De auteur wil de Corporation of Yaddo, de Fundación Valparaíso en Santa Maddalena bedanken voor hun steun.

De vertaling van het lied op bladzijde 39 is gebaseerd op 'Magic Penny', tekst en muziek van Malvina Reynolds; © 1955, 1959 Universal-Northern Music Company. Copyright voorbehouden; alle rechten voorbehouden. Gebruikt met toestemming. Opgenomen met toestemming van de Hal Leonard Corporation.

ISBN 978-90-290-8913-5

ISBN 978-94-6023-685-3 (e-boek)

NUR 302

Oorspronkelijke titel: *How should a person be?*

Oorspronkelijke uitgever: Henry Holt and Company, New York

Omslagontwerp: Studio Vruchtvlies | Suzanne Dean

Omslagbeeld: © Rachel Lillie

Zetwerk: Steven Boland

© 2012 Shiela Heti en Henry Holt and Company

© 2013 voor de Nederlandse taal Iannis Goerlandt en Meulenhoff Boekeryij bv, Amsterdam

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

voor Margaux

PROLOOG

Hoe moet je zijn?

Jaren aan een stuk stelde ik die vraag aan iedereen die ik tegenkwam. Ik lette altijd goed op wat mensen in een bepaalde situatie deden om dat daarna ook te kunnen doen. Ik luisterde altijd naar hun antwoorden, en als die me bevielen, konden het ook mijn antwoorden worden. Ik lette erop hoe ze gekleed waren, hoe ze omgingen met hun geliefden – iedereen had wel iets benijdenswaardigs. Je kunt iedereen bewonderen die zichzelf is. Het is moeilijk om dat niet te doen, zeker als iedereen er zo goed in is. Maar als je over iedereen op dezelfde manier denkt, hoe moet je dan kiezen? Hoe moet je dan zeggen: *Ik ben liever verantwoordelijk zoals Misha dan onverantwoordelijk zoals Margaux?* Verantwoordelijkheid past goed bij Misha, maar onverantwoordelijkheid past dan weer goed bij Margaux. Hoe kon ik weten wat er het meest bij mij paste?

Ik bewonderde alle grote persoonlijkheden uit de geschiedenis, zoals Andy Warhol en Oscar Wilde. Ze leken zo perfect zichzelf, op alle vlakken. Ik dacht niet: *Dat zijn edele zielen*, maar wel: *Dat zijn grote persoonlijkheden voor onze tijd*. Charles Darwin, Albert Einstein – ze deden iets, maar ze waren ook iets.

Ik weet dat persoonlijkheid alleen maar een uitvinding van de media is. Ik weet dat karakter slechts aan de buitenkant bestaat. Ik weet dat het lichaam vanbinnen alleen maar een temperatuur heeft. Dus hoe vorm je je ziel? Ik weet dat er een moment komt dat je niet langer over je ziel moet zitten kniezen en gewoon het werk moet doen dat van je verwacht wordt. Als je altijd met je ziel bezig bent, mis je waar het in het leven om gaat. Wat ik met meer stelligheid zou kunnen poneren als ik wist waar het in het leven echt om gaat. Te veel nadenken over Oscar Wilde en Andy Warhol is een hoop ijdeltuiterij, meer niet.

Hoe moet je zijn, als mens? Ik vraag het me soms af, en ik kan niets anders antwoorden dan: een beroemdheid. Maar hoezeer ik ook van beroemdheden houd, ik zou nooit ergens naartoe verhuizen waar beroemdheden echt bestaan. Ik hoop op een eenvoudig leven ergens op een eenvoudige plek, waar er voor alles maar één voorbeeld bestaat.

Met *een eenvoudig leven* bedoel ik een leven van onsterfelijke roem waar ik niet aan deel hoeft te nemen. Ik wil niet dat er iets verandert, behalve dat ik zo beroemd mogelijk ben, maar dan zonder dat dat ook maar iets verandert. Diep in zijn hart zou iedereen weten dat ik de beroemdste mens ter wereld ben – maar niemand zou er veel over zeggen. En niemand zou er veel aan gelegen zijn een foto van me te maken, omdat iedereen een onveranderlijk, verbluffend en onweerstaanbaar beeld van mij in zijn hoofd zou hebben. Niemand hoeft te weten wat ik denk, want eigenlijk denk ik helemaal niets, en niemand hoeft de details over mijn leven te kennen, want er zijn geen goede details om te kennen. Beroemd zijn is de eigenschap waar we naar op zoek zijn, maar dan zonder de eigenschappen ervan.

Over een uurtje komt Margaux langs en zullen we ons gebruikelijke gesprek voeren. Tot mijn vijftwintigste had ik nooit vrienden, maar de vrienden die ik nu heb, boeien me non-stop. Margaux vult me op interessante manieren aan. Zij schildert mij, en ik houd bij wat zij zegt. We doen wat we kunnen om de ander het gevoel te geven beroemd te zijn.

In die zin zou ik tevreden moeten zijn dat ik voor drie of vier van mijn vrienden een beroemdheid ben. En toch is dat een illusie. Ze vinden me leuk om wie ik ben, maar ik zou liever hebben dat ze me leuk vinden om wie ik lijk te zijn, en dat wie ik lijk te zijn is wie ik ben.

Op deze aarde zijn we allemaal niet meer dan stofjes op de weegschaal. Ik kijk naar alle mensen die vandaag leven en denk: *Dit zijn mijn tijdgenoten. Dit zijn mijn fucking tijdgenoten!* We leven in een tijd met een paar zeer goeie pijpkunstenaars. Elk tijdperk heeft zijn eigen kunstvorm. Ik weet bijvoorbeeld dat de negentiende eeuw een topeeuw was voor de roman.

Ik doe gewoon mijn best om niet te veel te kokhalzen. Ik weet dat jongens vreselijk opgewonden raken als ze het weke vlees achter in je keel kunnen voelen. Op zulke momenten probeer ik gewoon door mijn neus te ademen en niet op hun pik te kotsen. Pas geleden heb ik een keer een beetje moeten overgeven, maar ik zoog dapper verder. Het braaksel was snel doorgeslikt, en toen trok mijn vriendje me omhoog om me te kussen.

Op pijpen na ben ik er helemaal klaar mee het perfecte vriendinnetje te zijn. Krijgt hij de pest aan me, dan dumpst hij me maar. Dat geeft me alleen maar meer tijd om een genie te zijn.

Eén reden waarom het fijn is een vrouw te zijn is dat we nog niet zo veel voorbeelden hebben van hoe een genie eruitziet. Ik zou er een kunnen zijn. Er is geen ideaal voorbeeld van hoe mijn geest eruit zou moeten zien. Voor mannen ligt dat behoorlijk vast. Dat is ook de reden waarom je ze aldoor ziet proberen zich-

zelf op te hemelen. Ik moet lachen als ze niet willen zeggen wat ze bedoelen zodat ze tot in lengte van dagen bestudeerd zullen worden aan de universiteit. En dan denk ik aan jou, Mark Z., en jou, Christian B. Blijf gerust leuren met jullie fake geniale gelul terwijl ik me in de hemel te pletter pijp.

Mijn voorouders namen wat ze hadden, niets dus, en lieten hun slavenbestaan in Egypte achter zich om Mozes te volgen naar de woestijn, op zoek naar het beloofde land. Veertig jaar dwaalden ze door het zand. 's Nachts rustten ze waar ze maar konden, tegen de door de wind gevormde duinen. Na het ontwaken namen ze het meel uit hun tassen, bevochtigden dat met hun speeksel en kneedden het tot een soepel deeg. Daarna trokken ze verder, voorovergebogen, door het zand, met op hun rug het deeg. Het vermengde zich met het zout van hun zweet en werd hard door de zon, en dat is wat ze 's middags aten. Sommigen sloegen het deeg plat, en dat deeg werd matse. Anderen draaiden er rolletjes van en maakten de eindjes aan elkaar vast, en zij aten bagels.

Al jaren typ ik *ziel* verkeerd als *ziek*. Geen enkel ander woord schrijf ik even consequent verkeerd. Op een keer zei een meisje dat ik in Frankrijk had leren kennen: *Kop op! Misschien wil het helemaal niet zeggen dat je ziel ziek is – ik zat ongelukkig in mijn glas bier te staren – maar wel dat je nooit een ziel hebt gehad die ziek kon zijn.*

We aten Indiaas. De man naast ons was een Engelsman, en hij fleurde helemaal op. Hij zei: *Het doet me zo'n deugd hier Engels te horen! Ik heb al weken geen Engels meer gehoord.* We probeerden niet te glimlachen, want dat moedigt mannen alleen maar aan om je te vervelen en je tijd te verdoen.

Een week lang dacht ik na over wat dat meisje had gezegd. Ik was vastbesloten om aan de taak te beginnen die ik al zo lang had uitgesteld en waarvan ik me al veel te lang had wijsgemaakt dat zich na verloop van tijd vanzelf wel een oplossing zou aandienen, zonder dat ik er aandacht aan hoefde te besteden, en dat terwijl ik al die tijd diep vanbinnen wist dat ik het uit de weg ging en probeerde mezelf samen te lappen met mijn bewondering voor de eigenschappen die ik zo duidelijk herkende in alle anderen. Streng sprak ik mezelf toe: *Het is tijd om te stoppen met andere mensen vragen te stellen. Het is tijd om je in een cocon terug te trekken en een eigen ziel te spinnen.* Maar toen ik naar de stad terugkeerde, vergat ik mijn plan en trok ik liever elke avond van de week op met mijn vrienden, net als in de tijd voor ik naar Europa was gegaan.

Het meisje dat me haar deelneming betuigde was een Amerikaanse van midden dertig die in Parijs woonde – Jen heette ze. Ze was de vriendin van een vriendin en was, altijd de vriendelijkheid zelve, ingegaan op mijn verzoek om bij haar te mogen logeren in de tijd dat ik daar was. Ze begeleidde focusgroepen voor grote organisaties, waaronder het Amerikaanse leger, dat hulp nodig had bij zijn wervingscampagne. Ze had er wel wat ethische bezwaren bij, maar maakte zich meer zorgen over haar vriendje, dat opeens niet meer naar haar omkeek. Toen ik daar aankwam was dat het belangrijkste, want meest emotionele probleem in haar leven.

Er bestaan mensen die niet het gevoel hebben dat ze door wolven zijn opgevoed, en zij zorgen ervoor dat de wereld blijft draaien. Zij zijn het die alles aan de gang houden zodat de rest van ons zich zorgen kan maken over wat voor mens we moeten zijn. Ik heb alle boeken gelezen, en ik weet wat erin staat: *Jezelf zijn* –

maar in alle opzichten beter! En toch zijn er zo veel manieren om beter te zijn, en vaak staan die manieren haaks op elkaar!

Gisteren vertelde Margaux me een verhaal dat haar moeder haar vaak vertelt over toen ze nog een baby was. Het duurde heel lang voor Margaux kon praten, en iedereen dacht dat ze een beetje dom was. Margauxs moeder had een vriendin die met zichzelf in de knoop zat en die helemaal into zelfhulpboeken en allerhande persoonlijke-groeitapes was. Op een dag vertelde ze aan Margauxs moeder over een techniek waarbij je als je tegen een probleem aan liep, maakte niet uit wat, de handen in de lucht moest gooien en *Nou en?* zeggen. Die avond, toen Margauxs ouders en haar iets oudere zus aan tafel zaten met Margaux in haar hoge kinderstoel, stootte haar zus haar glas melk om en lag de tafel ineens vol glasscherven. Haar moeder begon te schreeuwen, en haar zus begon te huilen. Toen hoorden ze de kleine Margaux vanuit de kinderstoel zeggen: *Nou en?*

Ik kan het niet helpen, maar ik ben echt blij dat zij mijn beste vriendin is. Had ik als baby geweten dat er in Amerika een baby was die haar handen in de lucht gooide en als eerste woordjes *Nou en?* zei, en dat die baby op een dag mijn beste vriendin zou worden, dan was ik de komende drieëntwintig jaar volkomen op mijn gemak geweest, met niets in de wereld om me zorgen over te maken.

EERSTE BEDRIJF

SHOLEM SCHILDERT

We zaten samen te brunchen. Het was zondag. Ik was er als eerste, daarna kwamen Misha en Margaux, daarna Sholem en zijn vriendje, Jon.

Een paar weken daarvoor hadden de eigenaars van het eet-café de met vet bespatte beige muren in een suffig pastelblauw overgeschilderd en er gigantische afbeeldingen van roereieren en gebakken spek en flensjes met stroop op gespoten. Het verpestte de sfeer wel een beetje, maar het eten was er goedkoop, het was er nooit erg druk en er was altijd een tafeltje vrij.

Ik deelde een ontbijtspecial en een tosti met kaas met Margaux. Jon vroeg of hij onze friet mocht hebben. Ik herinner me niet meer waar we het aanvankelijk over hadden, of wie er die dag het grappigst was. Ik herinner me geen enkel detail van ons gesprek, tot het onderwerp lelijkheid ter sprake kwam. Ik zei dat ik een paar jaar eerder mijn leven in ogenschouw had genomen en tot het besef was gekomen dat alle lelijke mensen eruit waren weggewied. Sholem zei dat hij geen vrienden kon zijn met iemand tot wie hij zich niet aangetrokken voelde. Margaux zei dat ze zich onmogelijk een lelijk persoon kon voorstellen, en Misha merkte op dat lelijke mensen meestal thuisblijven.